

הממון, 'עוני'. זהו סולם החיים, חיי העולם הזה, אשר בו עולים אנשים, נהיים לעשירים ובעלי ממון, אך בו גם יורדים האחרים, שנהיים לעניים.
^{אוצר החכמה}
(בעל הטורים)

והנה מלאכי אלקים עלים וירדים

בו (כה, יב)

^{אורח'י' 1234567}
לכאורה, כיון שדירת המלאכים בשמים, היה לו להזכיר קודם את ירידת המלאכים, ורק אח"כ את עלייתם של האחרים. אמנם, עליה וירידה אינן דבר מוחלט. הן נמדדות ביחס למקום אליו הולכים וממנו יוצאים...

ויובן על פי משל למה הדבר דומה. כותל המזרח של בית הכנסת נקרא "העליון", והוא מקום המכובדים של בית הכנסת, משום שבו קבוע ארון הקודש. ברם, אם יעבור ארון הקודש לצד מערב, אזי יתעלה הצד המערבי יותר מן המזרחי. הרי שכל עליונותו של כותל זה או אחר אינה אלא מפני שזכה להיות מקום אכסניה ^{לספרי התורה}.

והוא הדין בנדון דידן. אמנם הצד העליון והחשוב הוא צד השמים, שבו כבוד ה' והמון מלאכים ושרפים. אך עתה, שעה שחלם יעקב את חלומו, עבר כבוד ה' למטה. שהרי בפסוק דלהלן נאמר "והנה ה' ניצב עליו", ודרשו מכך חז"ל כי נעשה יעקב אבינו מרכבה לשכינה. הרי שאז עלה ונתעלה הצד שלמטה ונעשה למקום עליון וחשוב יותר מזה שלמעלה.

נמצא, איפוא, כי כלפי אותם מלאכים שירדו מן הרקיע לארץ, אומר הפסוק "והנה מלאכי אלקים עולים", מכיון שירידתם נחשבת לדידם כעליה אל מקום כבוד ה', ואילו אותם מלאכים העולים נחשבים כ"יורדים בו", שהרי יורדים ממקום משכן כבוד ה' אל הרקיע.

(רבי חיים ברלין)

סלם מצב ארצה (כה, יב)

האדם דומה לסולם, כשם שאין נשארים לעמוד על מדרגה אחת, רק הולכים או למטה או למעלה, כן הוא האדם. אין הוא עומד על מדרגה אחת, או עולה או יורד.